

Foia enciclopedica si beletristica cu ilustratiuni.

PEST'A
23 opt.
(4 noem.)
1866.

Ese in fie-care septimana odata, adeca dominec'a
contienendu o cola si diumetate.

Pretinlu pentru Austria

pe Jul. - Dec. 4 fl. -
pe Jan. - Dec. 8 fl. - cr.

Pentru Romania

pe Jul. - Dec. unu galbenu si diumetate.

Nr.

35.

Cancelari'a redactiunei

Strat'a morarilor Nr. 10.

unde sunt a se adresá manuscriptele si banii
de prenumeratiune.

Epistolele nefrancate nu se primescu si opurile
anonime nu se publica.

II
cursu
anualu.

D I N O R A S I U .

Ce sê facu? . . repausu nu-mi aflu; totu me 'ntorecu
cautandu cu gele,
Dar' odata mi-apare dupa ce oftezu cu doru.
Cand e diua cautu la sóre, cand e nópte cautu la stele,
Nu sentiescu vr' o incaldîre, indesiertu a lor favoru;
Nuorulu care me apésa, acelu nuoru desu de dorere
E poternicu, nu se lasa la a radielor potere.

Plangere-asiu, dar' nu potu plange, si suspinele me
'néca,
Dar' sê si potu ce-ar ajunge, nime nu m'ar ascultá,
Sum strainu si singuratecu ca si-o trista pipalaca,
Ce 'n pustia-e condemnata ne 'necetatu de a strigá.
Am eu anime iubíte: tata, mama, sorori, frati
Dara me despartu de ele, campuri lungi si munti
inalti.

Cautu in laturi . . nu-e sperantia! mi-plecu capulu cu
'ntristare;
Inzedaru, Crisiana draga, inzedaru me totu framentu,
Fruntea ta cea maestósa nu-mi suride, nu-mi apare,
Câ-ci de minc esti departe, ca si ceriulu de pamentu;
Ca si-a flórei, ce-c la umbra, astfelu e a mea viétia,
Ea invóca luminiór'a, ér' eu patri'a marétia.

Unde-e stanc'a cea superba, pe a careia petrósa
Culme 'n tempulu meu de auru asié desu me aventam?
Unde-e suav'a dumbravioara, cu-a sa haina verdiósa? . .
Unde-su fluturii cei mundri, dupa carii alergam? . .
Unde-e falnic'a colina, unde-e campulu infloritu? . .
Unde-e umbr'a recorósa? . . . ah, de ce le-am pe-
rasitu?!

Séra-e. Luminósa séra. Totu asteptu sê sune odata
Doin'a cea desmerdatóre, fluierulu pecurarescu:
Ilusíune efemera! . . fantasía 'nflacarata! . .
Nu-e aici valea cea frumósa, nu-e aici codrulu pitorescu,
Nu-e aici stan'a cea iubita cu oitie, melusiele,
Nu-su aici canii cei nezdraveni, cari batu nóptea
pre stele.

Inapoi din aste valuri! Sgomotulu me chinuesce.
Inapoi din ast'a lume la frumosulu, simplulu satu!
Aici neci cand nu vedu auror'a, cand din somnu-i se
trediesce,
Ale ei zimбири placute aici la mine nu strabatu.
Aice-e cantulu pasericeci melancolicu, dorerosu,
Câ-ci ea plange libertatea: codrulu verde, mladiosu.

Case inalte si casteluri, si palatieri minunate,
 Ce v' ajunge sumet'ia, cand de pe voi se renfrangu :
 Egoismu si imbuibare, ambitiuine, reutate,
 Si la port'a-ve saracii indesiertu totu batu si plangu ;
 Inocinti'a si 'ndurarea, — doua fice gratiöse —
 Le respingeti, nu ve tréba, câ-ci ve paru reutatiöse.

Aerulu me 'nadusiesce, câ-ci e plinu plintiu de crime,
 E ingreoiatu de blastemu, de injurii, de pecatu ;
 Inapoi din astu caote, din acést'a 'ntunecime
 La lumina, l'aeru liberu, la celu tiermu indepartatu,
 Unde ap'a nu-e turbure, unde ceriulu e seninu
 Unde sórele-e mai dulce, unde riulu e mai linu.

M. Popiliu.

DOICA FLÓREA.

(Novela originala.)

(Finea.)

Risetulu neasceptatu intrerupse vorbirea
 junelui nefericitu.

Amendoi se uitara intr'acolo din catro
 audira sunetulu fatalu si indata li inghetia
 anim'a.

— Ce, — mama draga, — — d'apoi ai si
 venitu a casa ?

— Da, dragulic'a mea, — am venitu, si tu
 scump'a mea ficea, nu rîdi, nu te bucuri câ am
 sositu asié de graba ?

— Ba, e — — me bucuru — — dar asié
 neasceptata. — —

— Ei, dieu, bine dîci, — tu scieai câ decâ-
 teori me duceam la orasiu, nu veniam a casa
 pana la a médi, inse astadi am plecatu mai de
 nópte, ca sê-ti aducu doctoru sê véda ce *te dóre*,
 ce *ti-e léculu* . . . si sê te vindece, câ-ci m'am
 inspaimantatu de ból'a ta si nu mai am dîua
 buna de cand te vedu totu vaitandu-te.

— Daca eu nu sum bolnava . . .

— Nu ? — ice asié, nu esci bolnava, asié
 dara in desiertu am adusu doctorulu, care e in
 casa si te ascépta ca sê te véda . . . dar' dta
 jupane — dîse indreptandu-sc catra Ghitia-a
 Popii — cum ai resaritu aci in gradin'a mea ?

Bietulu Ghitia acuma erá strimtoritu in
 cornu de capra, nu sciea ce sê dîca si ce sê faca,
 stetea acolo incremenitu ca unu chipu cioplitu.

Betranei-i crescea anim'a, câ si-póte acum
 resbuná asupra fiiului pentru infruntarile ce
 le-a primitu de la parintele, nu voi inse sê faca
 larma, ca sê vina cumva si cas'a ei in gur'a
 satului, ci se indestuli numai sê-i dîca sê se care
 cu budiele imflate.

— No, dragulu meu — i dîse ea cu unu
 surisu amaru — precum se vede nu ai nici o
 tréba aici, ti-ar trebuí inse o invetiatura buna
 dar nu me prindu sê ti-o dau, câ-ci n'am vreme
 ca sê perdu cu asié nimicuri, ci atâta svatu to-
 tusi ti-potu dá, câ sê te duci la tata-teu, la in-
 tieleptulu si cuviosulu parinte si sê-lu rogi ca
 sê-ti dee invatiatura si tîe, câ-ci precum se vede
 santi'a sa si-imparte ivatiatur'a tóta altora, éra
 pentru sine si ai sei nu o scie tiené . . .

Si cu aceste intorcandu-se luá pe Florica
 de mana si se duse in casa lasandu pe Ghitia
 oparitu fára apa calda.

Despre Ghitia pucinu mai avemu sê vor-
 bimu, nu scimu câ ascultat'a svatulu muierei
 falöse, atâta numai scimu câ din diu'a ceea nu
 s'a mai vediutu, fara sê dîca cuiva ceva, fara
 sê dîca remasu bunu parintilor si fratilor sei a
 peritu lasandu pre rudeniele salé si cunoscutii
 sei in cea mai mare intristare.

Dar cu atâta mai multu se bucurá veduv'a
 falösa din vecinetate, care cam sciea de ce s'a
 indepartatu bietulu Ghitia.

Florica inca-lu uitá curendu, câ-ci intie-
 lépt'a sa mama sciú sê indrepte mintea fetei
 astfelu, câ se stérse suvenirea sermanului Ghi-
 tia, precum se sterge rou'a de suflarea ventului
 si arsiti'a sórelui.

Nu e mirare, câ a uitatu, ea pe bietulu
 Ghitia, câ-ci asié e anim'a femeiesca, acusi se
 aprinde, acusi éra se stinge, — acusi te impre-
 sora cu iubire, acusi éra te uita fára de a si cu-
 getá la ceea ce fece.

Dar' Florica a si avutu pentru cine sê uite
 pe sermanulu Ghiorghitia.

Ionitia Porumbacu, iubitul ei, erá unu
 teneru frumosu ca o icóna si placutu ca desmi-
 mierdarile mamei. Si apoi elu erá si invatiatu,
 fórte invatiatu, chiaru acuma a gatatu scolile
 mari, precum dîcea elu, apoi Ana Cojocariu si
 Florica nu s'a pré ostenitu ca sê mai intrebe pe
 cineva câ intr' adevéru e elu atâtu de invatiatu
 precum se lauda ; dar' cum sê li si vina asié
 ceva in minte, cand elu li scie atâte lucruri
 frumöse si placute sê li vorbésca ? — Apoi dieu,
 câ aru fi si avutu pe cine sê intrebe, cand in
 totu satulu numai pop'a scie carte, dar' si pop'a
 cum a scí sê judece pre altulu, cand elu pe sine
 nu se scie invetiá, câ-ci daca ar avé elu invatie-
 tura nu ar lasá copiii sei ca sê fie de risulu
 altora.

Asié cugetá Ana Cojocariu, si póte câ avea
 cuventu ca sê judece astfelu, intr'altu chipu dóra
 nici n'ar fi ascultat de altulu, câ-ci ea n'are
 lipsa de mintea altuia.

A potutu si ea singura vedé cã mire mai alesu decãtu Ionitia Porumbacu nu va mai poté acceptã fetei sale, si de aceea nici nu remase lucrulu tainosu, ci numai decãtu se latí scirea in satu, cã Florica cea frumoasa cãtu de curendu se va maritã dupa domnisorulu Ionitia.

Cum a potutu elu ajunge la acésta gratia mare, dóra nici elu singuru nu scie sê spuna mai apriatu.

S'a intelnitu din intemplanu cu veduv'a avuta, curendu i cunoscu flabititiunile si din-sulu ca unu teneru scapatatu dar cu minte sciú sê se faca placutu, apoi noroculu inca-i ajutã multu, cã-ci bolnavindu-se Florica si cautand mam'a sa vre-unu doctoru, Ionitia numai de cãtu se dede de doctoru, apoi vre-o cãtiva „prietení buni,“ ai sei sciura indreptã treb'a asié, cã biet'a muiere pré usioru se convinse, cã nu este in totu pregiurulu doctoru mai vestitu si mai invetiatu decãta domnulu Ionitia Porumbacu.

Asié ajunse elu in Padureni, unde indata se convinse, cã aci si-póte ajunge fericirea vietiei sale.

Cum nu?! — Avere mare, fêta frumoasa, sunt mediulóce destulu de sigure pentru ajungerea fericirii. — Ionitia apoi a avutu atãta minte, ca sê ajunga in stepanirea acestor talismane de fericire.

Doic'a Ana abié acceptã diu'a in carea sê véda pre Florica sa maritata dupa domnisorulu Ionitia, i-ridea anim'a vediendu cã departarea lui Ghiorghitia nu a avutu vre-o urmare trista si laudã frumos'a sa fêta cã e atãtu de intielépta, cã se scie portã ca domnisiórele si nu se uita pe junii mogici din satu.

Domnisorulu Ionitia notã in fericire, a-deca avea bani destui si acésta a fost toctmai destulu pentru indestulirea sa, dar cu banii acestia ce póte face elu la satu? — cugetã in sine — nimica, viéti'a de la satu i-erã nesuferita, deci a propusu sócrei sale ca sê se mute la orasiu la Timisióra, unde va poté duce o vietia mai stralucita.

Doica Ana se invoí la tóte, vendú mosi'a sa de la satu si banii i-dede intieleptulu seu ginere ca sê cumpere casa si pamentu la orasiu.

Cununi'a inca remase sê se intemple la orasiu, peste dóue luni, chiaru in díu'a santeilor Rosalie, pana atunce chiaru póte sê cumpere casa si s'o pregatésca pentru fitórea sa socia si sócra.

Ce viétiã fericita va fi aceea, la orasiu, cu bani multi si in cinste mare!

Ionitia díse remasu bunu sócrei sale, sarutã fitórea sa mirésa, si o mangaiã cã *daca* va mai vení, va vení ca proprietariu de avere de la orasiu si totusi *cu bani multi si avere mare*, cã-ci i-au scrisu parintii sei *din Bucovina*, cã sê mérga a casa sê primésca 10 mii bani buni ca zestre si cinste la cununi'a fericita.

Despre acésta Doic'a Ana si Florica nu s'a potutu indoi, cã-ci Ionitia li-a cetitu epistol'a tatalui seu, carele e boeriu mare in Bucovina.

Elu se duse, dar' numai decãtu la dóue-trei díle scrise epistola ca sê le mangaie, cã trebu-rile sale curgu bine, fórté bine si a mai scrisu elu epistole de aceste fórté adese ori, si aceste erãu pré bine primite, cã-ci le mangaiã Asié trecura dóue septemani, atunci primira epistola din Bucovina, epistola plina de laude, de fragedíme si doru neastemperatu, apoi epistolele venira mai raru si in urma n'a mai sositu nici una.

Rosaliele inca se apropiãu si domnisorulu Ionitia nici nu mai scrie, nici nu mai vine si nici cã a mai venitu.

Acuma apoi incepú Doic'a Ana sê se ingri-gésca! — Nici ginere, nici bani, nici mosia! — Dar' inca biet'a Florica!!!

Serman'a fêta, ea a perdutu mai multu, ei nu-i pasã de bani, nu de avere, ea a perdutu unu ce mai multu, mai pretiosu decãtu tóte averile pamentesci, a perdutu idealulu iubirei, fericirii sale, si ce e mai multu, ce o facea sê desperedie erã sentimentulu celu mai *fericitoriu* ce-lu póte semtí o femeia si care o *infiorá* pre ea, — erã sentimentulu — *de mama!*

Cãtu de fericita ar poté fi, si cãtu de nefericita e acuma!

O! Ionitia, Ionitia unde remani?!

Dar' éca inaintea Rosalielor sosi o epistola de la Ionitia.

De la Ionitia! . . . fórté bine(?) a nimeritu, cã-ci numai acésta *póte* sê redee fericirea nefericitelor desamagite.

Doic'a Ana mustrata de cugete grele, ca-diú la patu si se luptã cu mórtea. O! cãtu ar fi doritu ea mórtea sê scape de acele mustrari grele, dar' totusi se infiorã de mórte, cã-ci nu sciea sórtea nefericitei sale fice, pre carea a doritu s'o fericésca si a facut'o nefericita cum nu mai potea fi alta pe pamentu. — Serman'a Florica mangaiã pre nefericit'a sa mama si ea avea mai mare lipsa de mangaiare, in locu sê mustre pre mam'a sa cea neprecugetatóre se invinovetiã pre sine mai multu si cerea iertatiune de la aceea carea a nefericit'o!

Dar' éca epistol'a scumpa a lui Ionitia, éca alismanulu misteriosu care li póte dá mangaiare la amendóue, Ionitia abunaséma serie câ vine câtu de curundu câ-ci aci sunt Rosaliele, diu'a cununiei

Biet'a Florica saltá de bucuria, câ a primitu acea epistola, dar' nu cutediá s'o cetésca singura, ci s'a dusu afara la drumu si pe cine numai a vediutu pe toti ii-a chiamatu sê auda vestea imbucurátore câ vine Ionitia cu bani multi, cu avere mare, câ-ci Rosaliele sunt aci si ei trebuie sê se cunune . . . totusi e bunu Ionitia alu ei . . . câ vine . . . éca epistol'a de la elu!

Ómenii si muierile venira din curiositate sê auda acea scire imbucurátore, Florica inse de bucuria nu patù nici sê franga sigilulu epistolei, ci cu mana tremuranda o dede invatietoriului s'o cetésca, carele inca veni cu omenii chiamati.

Doic'a Ana si-aredicá capulu sê auda vestea imbucurátore . . . ochii i flacarau ca dóue lumine . . . ascultá . . . ascultá . . . incepù a suride . . . dar' asié de amaru a surisu . . . asié de tristu a eschiamatu :

— Ah! blastemu, blastemu capului meu!
— si a cadiutu lesínata.

Toti cursera la patulu ei, o strigara pe nume, ea inse tacea, nici nu se mai miscá mai multu!

— Domnedieu s'o ierte, ea a moritu! — sioptira toti cu inuimire, si incepura a lacremá, numai Florica, serman'a Florica ridea, atátu de infioratoriu inse erá acelu surisu ce i schimbá fati'a, — muierile se vaierau, ea serman'a inse ridea, ridea mereu . . . toti se uitau la ea cu inspimantare, apoi clatira din capu murmaindu cu infiorare: „Serman'a féta, biét'a Florica a innebunitu!“

Muierile o luara de mana si cu frumosulu o dusera departe in o casa din ceea lalta parte a satului, unde cadiù si ea in o agonia de mórte . . . pe mam'a sa o inmormentara si ea nu sciea nimica câ ce s'a intemplat, nici câ a mai facutu intrebare despre mam'a sa, nu se mai interesá ea de nimené, numai de Ionitia alu ei si de — — — baietielulu frumosu ca unu angerasiu elu ei, pre carele lu tienea totu langa sine si lu totu sarutá cu fragedime si lu totu desmerdá, câ-ci serman'a Florica acuma erá — *mama!* Si ea singura si-a nutritu si crescutu baiatulu, nu l'ar fi datu din bratiele sale sê o fi totu rogatu si amenintiatu macar, — apoi dupa ce se reinsanetosia luá baiatulu in bratie si mesurá satulu de-alungulu si pe cine numai

vedea, pe toti ii intrebá câ: n'a vediutu pe Ionitia alu ei, câ elu are sê vina cu bani multi si avere mare, câ mane sunt Rosaliele si ei trebuie sê se cunune si acésta totu asié mergea câtu e anulu, vér'a si érna totu intrebá si asceptá pe Ionitia alu ei care trebuie sê vina, câ Ionitia alu ei e bunu, câ elu are sê aduca bani multi, câ l'ar bate Ddiu daca n'a mai veni . . . si Ionitia totu nu mai vine, totu nu mai sosese.

Serman'a Florica a si incaruntitu de tinea, atâta grige si dorere i-a facutu domnisorulu Ionitia celu fara de mila!

Trecura ani intregi si Florica in desiertu totu asceptá, din di in di totu mai posomorita erá, ea inca nu erá asié betrana si a incaruntitu fara tempu, de aceea apoi in totu satulu mai alesu cei mai teneri Doic'a Florea i diceau, nu erá mai multu Florica cea frumósa.

Odata venindu obosita catra satu, a cadiutu pe strada langa unu gardu si nici câ s'a mai scolatu de acolo, baiatu-i marisoru acuma voi s'o aredice, dar' nu potù, deci strigá cativa ómeni, carii apoi o dusera intr'o casa. Biét'a femeia abunaséma destulu a patimitu si ceriulu pare câ s'a induratu si voiesce s'o mentuiésca de suferintiele sale, ea erá pe mórte . . . si Ionitia n'a mai venitu. — Acuma vorba ea mai curatu, pareá câ si-cunósce si simte tóta starea sa, dar' nu se vaitá, numai de baiatu se ingrigiá multu.

In acelu tempu sosì in satu unu calugaru din Romania, carele se duse sê véda pre acea nenorocita femeia, — o mangaiá si totu deodata i promise câ de baiatulu ei elu va avea grige, câ-ci si elu a fostu nefericitu . . . Si aci calugarulu cuviosu incepù sê lacremédie:

— Da, am fost nefericitu, díse elu, am iubit si acelei pre carea am iubit, nu a fost iertatu sê-i si spunu câ o iubescu

Biét'a femeia lu ascultá cu atentiune, totu cu mai mare atentiune, pareá câ a mai auditu candva acestu graiu dorerosu.

Calugarulu a fostu Ghiorghiti-a Popii, elu trecù in Romania si intrá in o manastire, elu audise de sórtea trista a Floriceii, deci veni ca sê-i fie intr' ajutoriu, inse a venitu tardiu câ-ci ea mori, — pre Ionitia inca la vediutu in Romania, l'a vediutu naintea tribunalului criminalu, câ-ci acolo inca se intovarasì cu talharii, deci fù judecatu la inchisore de ocna pe tóta viet'i'a sa.

Bine a dísu Florica, câ daca n'a veni Ionitia — lu va bate Domnedieu. Câtu de fericita ar fi potutu fi Florica cu sermanulu Ghiorghitia.

Serman'a Doica Florea!

Originea romanilor ca cestiune politica.

I.

Doi profesori gimnasiali din Transilvani'a s'au ocupatu in dilele nstre de originea poporului romanescu din Daci'a intr'unu modu ce se pte dce cu totu dreptulu tendentiosu.

carte premiata din fundulu numitu alu lui Haynald, formatu octavu mare pe 190 fetie. Cartea st din doue parti subimpartta in 9 capete.

Parintele auctoru este de natiune magiaru, sange curatu.

Dn. Wilhelm Schmidt c. r. profesoru gimnasialu in Sibiiu si membru la vreo trei socie-

Monumentulu lui Franciscu Drake in Offenburg. (Vedi pagin'a 416.)

Cuvios'i'a sa parintele ieromonahu din tagm'a piaristiloru a. nume Iosifu Vass, preotu si profesoru gimnasialu in Clusiu inse si membru corespundinte alu academieii scientifice magiare a publicatu in a. 1863 la Clusiu cartea titulata:

Erdly a Rmaiak alatt, Kutfk nyomn.)*

*) Transilvani'a sub Romani dupa fantani.

tti scientifice public in a. 1866 la Sibiiu:

*Das Jahr und seine Tage in Meinung und Brauch der Romanen Siebenbrgens, ein Beitrag zur Kenntniss des Volksmythus.**)*

***) Anulu si dilele sale in parerea si datin'a romanilor Transilvaniei, unu adaosu la cunscerea mitului poporalu.

Acést'a carticica totu in 8-o se intinde nu-mai pe 51 fetie, mai are inse cá adaosu inca si unu micu:

Excurs über das slavische Sprachelement in Rumanischen oder Walachischen.)*

Dn. W. Schmiedt dupa natiunalitatea sá nu este germanu precum l'ar aretá numele, ci este slavu din viti'a polonésca.

Nu pociu scí decâti ani petreçu acesti doi scriitori in Transilvani'a, ceea ce sciu este, cá nici unulu din ei nu cunósce mai nimica *din limb'a romanésca*.

N'am de cugetu si nici cá asiu poté luá sub cutítulu criticeii in o foia política nescé carti científice precum sunt acéste citate mai in susu; preste acést'a credu cá o asémenea sarcina ar fi se cada asupra barbatiloru de specialitate, precum ar fi de es. ddnii profesori de istoria séu de filología. Scopulu meu este multu mai simplu: a semnalá precum dicu francii, acele doue carti cá pre unelé din care mai multi cetitori au inceputu a face capitulu políticu si cestiune politica in contra natiunii romanesci, intocma precum au mai facutu si din alte produse sciintífice de spiti'a acést'a, precum de es: „Korunk“ mai asta primavéra in nru seu 53. din carticic'a esíta totu la Sibiu „Zur Frage über den Ursprung der Romanen und ihrer Sprache.“ Daca totusi asiu avé se dicu ceva si asupra simbulu acelu carticele, apoi aceea ar stá numai in respicarea admirarii mele asupra logiceii ambilor domni profesori gimnasiali.

Amendoi éra mai alesu p. ieromonachu Vass roproducu din o multime de auctori, mai adaugu si de la dinsi unu numeru pré frumosu de arguminte *pentru romanitatea poporului romanescu*, éra daca ei n'au adausu inca si mai multe arguminte totu in acést'a direptiune, caus'a este, cá precum se observá mai in susu, nu cunoscu nici formele limbei romanesci, nici materialulu ei, cu tóte acéste conchistunea unuia ca si a celui alaltu este, cumca poporulu romanescu din Daci'a póte fi de ori care alta vitia, numai de viti'a romano-italiana nici de cum, ci cá inca-i dupa dn. Schmiedt — elu este unu amestecu mai multu de daci séu slavi si de colonisti romani, éra dupa Vass din mai multe popore venite in Daci'a unele preste altele.

Sunt sute de ani de candu unii-altii dintre ómenii invetiati se ocupa cu cercetarea originii romaniloru din Daci'a, ca si cu a mai

multoru popore de alte limbi, inse ca de 54. ani, adeca de la 1812 de candu esise la Buda Istori'a lui Petru Maioru *despre inceputulu Romanilor in Daci'a* si de candu cu dispute ferbinti ale a celuiasi aperature de romani in contra slavulu Kopitar, a istoricilor Engel, Sulzer etc. cercetarea despre originea romaniloru deveni la multi scrietori romani si neromani curatu o patima, éra scrietorii neromani fecera din aceea simpla cercetare istorica o *cestiune de politica*. Ei adeca díceau, cá tocma de s'ar si demustrá pana la evidintia, cumca romanii s'ar trage *numai* din colonie italiene si cá ei in cursu de 1700 ani ar fi remasu cu totulu neamestecati totu-si unu asémenea adeveru sê se retaca pre cátu numai se póte, pentru, ca nu cumva romanii aflandu despre originea lor se faca cu atátu mai mari pretensiuni la drepturi civile si politice. Din caus'a acésta se *oprise* si Istori'a lui Petru Maioru*) pe carea inse apoi generosulu si iubitorulu de adeveru arciducele *Iosifu* palatinulu Ungariei o scapá din secestru si prinsóre in mania tuturor censorilor si revisorilor de carti.

Noi nu imputámu la nimeni pe lume cá se ocupa de originea romanilor, ci din contra multimimiu pentru ori ce adeveru curatu s'ar scote in acést'a privintia la lumina, fia apoi acelu pentru séu in *contra* opiniunii nóstre; inse ceea ce ne bate la ochi**) este, cá scrietorii si publicistii neromani mai alesu ardeleni se ocupa si de originea si de caracterulu poporului romanescu mai cu séma totu in tempuri forte critice, in tempuri cari facu cáte-o epoca in viéti'a poporeloru; preste acést'a ei se apuca de romani fara picu de cunoscintia a limbei romanesci vorbite de *poporu* cuprinse si in *cartile besericesci* care la ritulu resarítenu sunt mai numeroase de cátu la ori care altulu crestinescu. A cercetá originea ori carui poporu numai pre urme istorice éra nu si cu ajutorulu deplinei cunoscintie a limbei in *formele si materialulu ei insémna* a voi se cunosci pre omu numai din umbr'a lui, éra nu din privire cu luare-aminte la figur'a, statur'a si miscarile lui. Deci pentrucé scrietorii neromani manjescu la hartia despre originea romanilor fara ca se-si iee ustenél'a de a le invetiá limb'a? Pentruca lor nu li pasa de adeveru, ci li pasa numai de ceea ce numescu ei partea *politica a cestiunii*. Atátu auctorii sasi citati, cátu si redactiunea lui „Korunk“ sciu forte bine, cum s'au scrisu mai multe istorii

*) Escursiune asupr'a elementulu slavonescu in limb'a romanésca séu valachica.

*) Tiparita in Buda la 1812.

**) Szembe tün, es fällt auf.

odinióra si chiaru cum se scriu unele tocma si in dilele nostre, câ acele in locu se fia „scóla de morala practica“ precum o definesce scrietorul francescu *Mably*, multe sunt numai aceea despre ce dice unú altu francesu: *L' Istoire n' est qu' une fable convenue*; éra *Las Casas* in cartea sa despre *Napoleon I* adaoge: „*Les veritables verités sont bien difficiles à obtenir pour l' histoire.*“ Noi scimu precum au sciutu mosi de stramosii nostri, câ cele mai importante documinte istorice mâturisitóre si despre originea si despre faptele romanilor s'au datu din tempu in tempu flacarilor; éra scopulu nimicirei lor au fostu totu de un'a *politicu*. Intre anii 1761- et 1763 candu cu ocasiunea infiintarii regimentelor de fruntaria inca s'au arsu o multíme de diplome nobilitare romanesci mai alesu in Comitatele, care se intalnescu in campia. Pe la a. 1820. s'au facutu o venatóre noua dupa carti nobilitare in districtulu *Fagarasiului*. In 12 Martiu 1849 candu cu ocuparea Sibiiului prin *Bem* câti-va insurgenti desiuchiati, soldatésca boerésca spulberata ocupandu localulu fostului comitetu romanescu detera focului intreg'a *archiva de actele adunate in cursu de cinci luni*, incátu proprietariulu cesei incepú se strige câ-i se aprinde si cas'a; éra unu altu oficirasiu *Th.* . scóse tencuri de acte din archiv'a comandai generale si le arse in o curte vecina.

G. Baritiu.

FRUNDI'A CADE . . .

Frundi'a cade de pre nuclu,
Vine-mi tempulu sê me ducu,
Rendunic'a-mi canta dulce,
Si me 'ndémna a me duce:
Hai cu mine tenerele,
Câ-ci cand vei avé vr'o gele,
Ti'oiu cantá incetisioru.
Aliná-voiu alu teu doru.
Trebue sê lasi sorori,
Fрати, parinti in lacrimiori,
Sê lasi loculu teu doritu,
Sê lasi totu ce ai iubitu.
Ti'oiu fi 'n locu de sora dulce,
Si cand iérn'a se va duce —
Venindu jun'a primavéra,
Voiu rentórcé 'n a ta tiéra;
Si voiu spune câ 'n suspine
Trece viéti'a de la tine,
Câ de cand te-ai strainatu
Dî senina, n'ai gustatu.
Er' cand sufletielulu teu
Va trece la domnedieu,
Sborandu la cei ce-ai iubitu,
Le voiu spune c'ai moritu.

Bucuresci 1865.

I. C. Dragescu.

Schitie istorice

despre poesi'a poporala, si cantaretii poporali la magiari, germani si in parte francesi.

I.

La Magiari.

Istori'a poesiei poporale la magiari, are datulu celu mai vechiu, candu *Priscu Retoru* a venitu — ca si tramisulu imperatului *Teodosiu* — la *Atila*, si infatisiandu-i-se fete, aceste cantara versuri, ce se dicu a fi fostu totusi *ocasiunale*.

Priscu povesteste, câ facandu-se séra, si aducandu-se mancarea, doi barbati scitiani (huni) venira inaintea lui *Atila*, si au cantatu despre invingeri si scene de resboiu. *Erdélyi*, culegatoriulu poesiei poporale magiare — asémene pe acei doi cantareti, cu trubadorii din *Franci'a* si dice câ aceia au fostu poeti de curte, carii mergea cu taber'a ca sê incurageze si sê cante faptele natiunii; éra *Révay* vre sê adeverésca cumca hunii si dupa *Atil'a* au cantatu versuri de invingere, eroice, si cumca acele nu éra compuse de poeti de curte, ci éra poporale.

Teofilactu, scrietoriulu grecu scrie despre magiarii vechi, cumca ei pe dampuri, si in bercuri sacrá si cantá dieilorú lor, si la mórtea cui-va cantá laudele lor; éra *Cornides* scrie cumca preotii magiari insufletia poporulu cu cantece de vitejia pe langa acompaniarea cobsei. — Literatii mai noi vreu sê primésca cantecele acele, de poesi' poporale.

Echhard calugarulu benedictinu din manastirea *St. Gál*, din descrierile manastirii a afflatu, cumca magiarii la intrarea in tiéra ajunsera si la acea manastire si dupa prandiu au cantatu cu glasu innaltu.

Turóczi spune cumca cei 7. capitani carii venira din lupt'a de la *Lech* taiati la nase si urechi, facura cantece despre ei insi-si. —

Din tempulu celoru 7. duci magiari, a remasu intra poporu pomenire in cantece despre *Botond*, *Bulesu* si *Lehel*; éra, anonimulu istoricu spune, cumca *Árpád* candu a cuprinsu cetatea lui *Atila*, a tienutu ospetiu mare, si aci s'au cantatu cantece.

Din epoc'a regiloru magiari sunt nemorii despre poesi'a poporala.

Anonimulu vorbesce de joculatori (cuventu latinu = glumitori), si *Cornides* de trufatori (cuventu magiaru *tréfa* cu terminatiune latina) cari au petrecutu poporulu cu cantece, crediute de poporale.

Incependu crestinetatea si cultur'a europa la magiari, spiritulu vechiu paganu dispa-

rea, si preotii magiari cerea legi, ca s' se oprésca de a se mai cantá cantece, insufletitoare pentru legea pagana; dar' s'a facutu opositiune, si cei vechi cantá in contr'a legii aduse. — Magiarii aflandu lips'a de a primí — preste totu — crestinetatea, cantecele pagane religiose a trebuitu s' péra, cele eroice inse si familiare s' remana.

Istoriculu Gebhardi pomenesce de o poesia in carea faptele eroice a printiloru Geza si Ladislau se laudara, si pentru aceea regele Sallamon a inceputu a-i invidiá. Cornides aréta, cá Andreiu III-le a partinitu pe cantareti la curtea sa, si cá pe poeti i-a daruitu cu bunuri. Din epoc'a acést'a a regiloru magiari, afara de pomenirile aceste, nu a remasu nici o poesia populara.

Din epoc'a regiloru din dinastii mestecate se pomenesce, cá pe tempulu lui Istvánfi se cantá de sórtea nefericita a Clarei Zach; pe tempulu lui Turóczi despre Kont István; cá pe Vladislavu I regele Ungariei in Bud'a luprimira cu cantári, cá Juon Hunyadi a lasatu ca fiului seu Matea, s' se cetésca adeseori faptele de vitejia a lui Roland, pentru ca s' lu insufletésca.

La més'a regelui Matea se cantá, versuri magiare, si avea *lirasi* (lantos) carii cantá faptele eroiloru. Bonfinu spune, cumca invingatorii de la campulu Mierlei au cantatu in versuri improvizate, faptele duciloru.

Cea mai vechea poesia populara sustienuta e pomenirea lui Liszti:

„Balázs, öld meg a királyt,
Neked adom Gyimes várát!“

Este unu fragmentu si despre alegerea regelui Matea (1458), — si o poesia despre regele Ladislau Santulu, si acést'a o pune Révay in secululu alu 15-le. Erdélyi eschiamo: „ce nu am dá pentru unu cantecu, care cu 1000 de ani mai nainte a sunatu pe buzele stramosiloru nostri!“ In secululu alu 16-le poesi'a populara a fostu nebagata in séma, éra cea de arte a propasitu. Inventiunea tipografiei aduce dovedi despre cea de arte. — De si in secululu acesta suntu dóue evenimente mari in patria, — reformatiunea si caderea la Mohács, aceste totusi nu remasera cantate in poesie populara. — Erdélyi aduce 3 poesii religiose mai tardie de reformatiune, si organizésca o gramada de poesii (fara a fi istorice) in secululu acést'a, mai multu dupa combinári, si din tempulu turciloru se afla unu cantecu despre Oláh Geró (Gligoriu.)

In secululu XVII, se pomenesce Toldy Miklos in unu cantecu.

Kölcsey dice, cá cantecele cele mai vechi in cari se pomenesce de istori'a patriei, suntu din tempulu cruciadeloru si in acele se pomenesce Tököly, Rákoczy, Bercsényi, Boni, fara cá se póta aretá poesiele afara de unu fragmentu despre Szuhay in Gömör.

Din tempulu organizării armatei regulate se afla cantecu deplinu (1715) „Már mi nálunk verbuválnak kütéllel.“

Cantecele acele, cari din punctu istoricu merita inca atentiune sunt despre jafuitori, telhari, cari acú incepu epoc'a loru: cu Zöld Marczy, Angyal Bandi, Sobri etc. si se pomenescu séu si canta in poesiele poporale. —

At. M. Marienescu.

Monumentulu lui Drake.

(Cu ilustratiune.)

Ilustratiunea nóstra de pe pagin'a 413 reprezenta monumentulu lui Franciscu Drake in Offenburg, unu barbatu nemoritoriu acesta, carele prin straplantarea cromptirelor in Europa, a scapatu pe mii de saraci din pericolulu mortii de fóme.

Ilustratiunea infatisiédia chiar momentulu in care regin'a Elisabeta numi pe Drake nobilu in 4 apr. 1587 pe naia la Deptford. Pe grumadi are guleru de dintele lucratu fórté artificiosu, de a supra acestora se anina insemnele ordului cavalerescu pe unu lantiu greu cu portretulu reginei; in drépt'a tiene map'a Americi, ér stang'a se asiédia pe o ancora si tiene cromptire.

Pe monumentu se afla urmatóarele inscriptiuni: 1 dinainte: „Sir Franciscu Drake latóriuulu cromptirelor in Europa in an. 1586.“ 2. Dinnapoi: „Multiamit'a orasiului Offenburg creatoriului si intemeiatoriului acestui monumentu.“ 3. De catra resaritu: „Binecuventarea miliónelor ómenilor, cari cultiva pamentulu, e marirea ta cea mai netrecatóre.“ 4. De catra apusu asísdere mai este o inscriptiune.

Monumentulu stá pe piati'a cea mai de fruntea orasiului Offenburg si i e ornamentulu celu mai frumosu, carele intr'atát'a vestesce marirea artistului ca meritele lui Drake.

LANTIULU DE AURU.

Novela svedica de Onkel Adam.

(Urmare.)

In astu-feliu se incepù cunoscinti'a mea cu unu omu, care cu totu exteriorulu seu respingatoriu, cu totu exteriorulu seu rece si aspru avea unu sufletu inflaca-

ratu si o anima deschisa ori carei idei nalte. Din sér'a aceea Don Caldero fû amicul meu si mintea sa luminata, caldur'a sa atragátore, care o putea comunicá intr'o limba concisa si frumósá adusera ideiele mele intr'o directiune, pe care o pregatise caracterulu meu, pe care inse n'asiu fi potutu sê viu neci o data asié de departe fara Don Caldero. Elu venia adese la noi si eu me lipii din ce in ce mai multu de acestu barbatu spirituosu si talentatu, si si elu parea a se lipi de mine. Elu fû acel'a, care-mi aretà cu o claritate, pe care nu o potu descrie unirea intre Dumnedieu si omu, intre lumea pamentésca si cea spirituala. Elu fû acel'a, care-mi dovedí esistenti'a unei relatiuni intre noi si lumea spiritelor, care se manifesta prin visuri, presintieminte, prin simtîri intunecóse, care dovedescu influinti'a unei puteri superióre. Elu fû acel'a, care primí adevेरulu esistintiei fantasmelor curatita de ori-ce superstitiune, adeca: elu negá o manifestare materiala, inse o primí in câtu se atinge de influinti'a unor fiintie superióre asupra simtiurilor nóstre. Ai fi trebuitu sê lu audi, parinte! d-ta i-ai fi crediutu ca si mine, sê fi fostu unu protestatoru inca pe-atat'a de mare.

Noi ne petreceamu adese-ori cu siacu, unu jocu care mi-a facutu tot-dé-un'a placere. Don Caldero impartasiá gustulu meu si noi ne luptamu de multe ori tóta sér'a intr'unu singuru jocu. Siacu me delectédia — dicea elu — fiindu-cá e din tóte jocurile mai pucinu basatu pe hazardu. Hazardulu se aréta pretutindene, in câtu trebuiamu a cautá vre-o placere, care-lu sufere atátu de pucinu pe câtu se póte. Petrecerea nóstra nu trebuie sê le dé locu spiretelor de-a-si face petrecerea lor cu noi.

Elu visitá soarelele socrului meu si pe mine, dara inca neci-o-data nu-mi facuse invitatiunea, de-a-i face o visita. Elu locuía intr'o casa mare, cu totulu singuru si nu primíá neci o data straini. Caracterulu seu nu atrageá pe nimeni, i respingeá pe toti, cá-ci pucini pricepeau séu cunosceau valórea sa, si inca mai pucini puteau sê aiba plecarea de-ai urmá in sborul seu curagiosu, in sferele fantasiei. Pinguinii adevेरului fara aripi si lipiti de pamentu nu potu sê urmedie pe vulturu geniului, care sbóra catra sóre, ei paru chiaru a nu vré sê-i urmedie; ei suntu multiamiti si mandri, daca au gasitu in mlascina unu graunte si neci nu visédia, cá esista o féra mai frumósá de câtu mlascina loru si o prada mai nobile de câtu rime si culbeci. Cu unu cuventu — adause Contele la elogiulu ce-i facuse lui Don Caldero — cu unu cuventu parinte, nu mai e in lume nicairi unu astu-feliu de barbatu ca Don Caldero.

Caldero m'a invitatu in fine o data la sine. Elu locuía departe in suburbiulu din nordu intr'o locuintia, pe care o asiediasé dupa gustulu seu. La intrarea mea in salonu nu gasii acolo pe nimeni; elu erá desiertu si luminatu de o singura lampa, care spandiurá in midilocu

si respandíá lumin'a sa de luna peste salonu. Mersei mai departe . . . asemenea tacere mormentala, aceea-si umbra, acel'a-si lucsu greoiu, a caruía stema purtà totulu. Remasei cu unu simtiementu estraordinaru in intrulu meu, mi-venira in minte povestile doiceloru despre castele farmecate, si me credeam strapurtatu intr'unu astu-feliu de castelu, a caruia domnu aru stá intr'unu adancu somnu de farmecu in camerele interióre cu tóta curtea sa de sutimi de ani. Acésta inchipuintia fû inse intrerupta prin pasuri line pe covorul bogatu si figur'a posomorita a lui Don Caldero stá inaintea mea. Bine-ai venit, Domnule Conte — díse elu cu afectiune — ai venit in eremitagiulu meu, si intr'adeveru n'am invitatu pe nimeni altulu pana acum'a de câtu pe Domni'a-vóstra. Am vrutu sê deposiedu o séra numai eu singuru, veti ertá egoismulu meu.

Me conduse in cabinetulu seu interioru. Acésta erá o camera mica inse nalta si mobilata cu unu gustu cu câtu se póte mai sinistru de câtu cele-lalte. Paretii imbracati in catifea inchisu rosía, contrastau intr'unu modu mirabile cu pilastrii alti si ornati cu auru ce-i despartiau. In midiloculu camerei stá o mésa si unu jocu de siacu si-avea loculu intre dóue luminári mari de céra. Siediu rámu pe-o sofa si Caldero parea cufundatu in gandiri. In fine începù: Domnule Conte, veti aflá póte neintielesu de ce sunteti asié de scumpu spaniolulu Caldero; elu crede cá trebuie sê v'o esplice acést'a; si spre a o poté, trebuie sê vi dau o desfasiurare a intempariloru mele. — Ascultai cu atentiune, ce-o sê insemne acésta introducere straina. Don Caldero reincepù de nou:

— Eu sum nascutu si crescutu in Madrid; tatalu meu erá unu omu saracu inse nobile, de o nobletia vechia si eu supsei dara din copilaria mea ideiele despre valórea acestui rang. Elu cadíu in urma in ochii mei, cu tóte cá nu me potu desbiná neci acumu de superioritátile nascerei; este o superioritate acést'a, creata de natura, care se lasa dovedita de nedrépta numai prin resonarile mintii nu inse din necese curatu naturali. Eram, precumu dísei, seracu inse mandru cum trebuie sê fia unu spaniolu si o dorintia nestingibile dupa onóre si gloria ardea in inim'a mea juna. Acésta dorintia capetá a potere nóua prin amorulu catra o copila frumósá, totu asié de seraca ca si mine, inse si mai avuta in strabuni gloriosi. Distinctiunea mica in nume-rulu antenatiloru nostrii si seraci'a mea prefacura amorulu nostru numai intr'o dorintia ardînte fara sperantia de-a se realisé vr'o data, cá-ci parintii ei, mandri de sangele loru curatu crestinu, care remase prin sutimi de ani neamestecat, nu se puteau impacá cu gandirea, de-a uní pe-fiic'a loru cu mine, a caruia strabunu fusese mauru. Inse tinereti'a si amorulu uita usioru aste distinctiuni mici, si copil'a se alegá de mine, cu unu amoru adancu. Adese-ori candu veniá de la li-

turgia, mi-daruiá mominte neintrerupte de neci unu martoru; ah! câtu de fericitu eram! credeam, câ voiú poté prin propriulu meu meritu sê convingu pe parintii Mariei câ sum demnu de ea; de aceea cautaiu a fi primitu la corpulu diplomaticu, cale, care subu regentii nostrii cei slabi e unu drumu catra norocire. Eu fui si incurendu atasiatu la ambasadur'a din Vien'a.

Gasiu pe copil'a mea; a fostu pentru cea din urma data si neci-o-data nu voiú uitá momentulu ace-l'a. Nu uitá pe fidelulu teu Alphonso — murmuraiu eu si o strinseiu in bratele mele. Simtiam cum curgeau lacrimile pe fati'a ei infloritóre. Cauta, scumpa Maria! — i dîseiu in fine, si-i dedui unu *lantiu de aur* micu, pe care-lu capetasem de la maica mea — éca, aici e-unu suveniru micu, tine-lu ca sê gandesci adesea la mine; inse daca m'ai parasi sê mi-lu trimiti inapoi, si-lu voiú purta cu gandulu la tine, pan' voiú muri rugandu-me pentru tine. — „Neci odata, neci odata, murmurá Mari'a luandu lantiulu.“ Neci-odata — dîseiu eu stringandu-o mai tare in bratiile mele. — Inse Maria — dîseiu eu, dupa ce me mai liniscisem — tu m'ai puté uitá. Vrei tu sê impartí dreptu semnu alu legamentului nostru eternu o hostia santa cu amantulu teu? — Eu aveam un'a si o rupseiu in dóue parti. Dumnedieu e martorulu nostru — dîseramu ambii. Orologiulu batú unu-spre-diece in manastirea apropiata. Tre-buc sê me ducu — dîse Mari'a — eternu alu teu, eternu, eternu! Statui inca multu dupa ce se départase si cautai dupa ea in lumin'a lunei. Eternu! eternu! resuná in urechile mele si in vise de aur de unu fiitoriu plinu de fericire si onóre mersei a casa.

Fusesem aprópe unu anu in Vien'a, candu mi-aduse intr'o séra unu necunoscutu unu pachetu. Elu contínea unu *lantiu de aur*. Me ingrodí. Asié dara — dîsei — insielatu, parasitu, inse nu, nu-e cu putintia! O tiedula, ce erá alaturata contínea spre mangaierea mea urmatórele cuvinte: „Eu tînu minte juramentulu meu, sum inse silita sê-lu calcu . . . nu despretiui pe Mari'a.“ — Don Caldero mi-aretá unu medalionu, pe care-lu purtá pe peptu. Cunósceti — intrebá elu — acésta fatia. Me spaimentai.

Erau trasurele consórtei mele

Soci'a mea! dîseiu cu o vóce nesigura.

Nu, amiculu meu — respunse Caldero cu unu surisu amaru — a fostu maica sa. Din caus'a acést'a m'am facutu amicu cu Domnia-vóstra, iubiam inca pe maic'a in copilulu ei. Am suferitu . . . am abdsu, si credu bucurosu, câ a fostu necesitate, câ a fostu sila, aceea, ce mi-a rapitu pe Mari'a mea. Sê jucâmu domnule Conte!

Me puseiu mutu la més'a de siacu. Erá pretiósá. Campurile erau petre-albe si negre si figurele unei parti erau de argintu, éra a celei-lalte de bumbi piliti de cristalu albu, a celoru-lalte éra de-unu metalu inchisu-albastru ca otielulu.

— Nu este obiceiú de-a se jocá siacu in bani, dîse Don Caldero, inse de ce n'am hazardá pucinu? asiú vré . . . am adesea idei fórté bizare . . . am vru u sê donediú Juliei lantiulu pe care l'a posiediutu maica-sa; inse nu-e pretiosu, nu-e modernu; cu tóte astea dac'ar aflá póte istori'a lui, l'ar purtá ca resuvenire de la Don Caldero. Eu o punu in jocu, éra Domni'a-ta, Domnule Conte, sê puni o vitia din perulu negru a Juliei, ea aru da-o bucurósá, daca i-ati cere-o. Vetí iertá unui amantu betranu si insielatu, câ crede a vedé sufletulu maicei, vediendu pe fiic'a, soci'a Domniei-tale.

Tucaramu; inse Don Caldero se parca câ perdea in adinsu si perdú curendu. Sum invinsu — dîse elu liniscitu si se duse la o siatula, ce n'o observasem inca pana acuma. — Aici Domnule Conte e lantiulu, voiú fi mai liniscitu, daca nu-lu voiú mai avé in manile mele. — Lantiulu erá mai pretiosu de câtu crediusem, câ va fi, si me bucuraiu, câ voiú poté vedé pe Juli'a ornata cu elu d'inaintea lui Don Caldero. Scriseiu unu biletu Juliei, in care, fara inse de-a pomeni de maica-sa, i comunicaíu joculu meu cu Caldero, si o rugaiu de-a tramite o vitia de peru, in casu din contr'a sperantiei mele, asiú fi perdutu parti'a mea. Acestu biletu lu-am tramisu printr'unu servitoriu la soci'a mea a casa.

Apoi ne puseramu éra la jocu. Inse acum Caldero luá sém'a, si pe mine din contr'a me apucase o spaima interna, o nelinisce, pe care nu mi-o puteam esplicá; eu comiteam cele mai mari gresieli. Don Caldero mi-o observá si me lasá sê tragu din nou, inse tóte in darnu . . . eu stam ca farmecatu si nu puteam calculá positiunea mea. In fine vení unu servitoriu, de-mi aduse unu biletu micu de la Juli'a. Ea glumiá despre gustulu amicului nostru spaniolu, tramise inse cu tóte astea viti'a de peru; cu tóte câ me rugá, de-a nu jucá in fiitoriu neci pe lucruri mai pretiósé de câtu lantiulu pe vitiele de peru a sociei mele. I aretaiu lui Don Caldero scrisórea, elu cetí si parú a palí. Scrisorrea ei sémena cu aceea a maicei sale; — dîse elu si puse epistol'a pe mésa. — Sê continuâmu. — Noi jucaramu; inse incurendu me vedíu impresoratu de figurele sale, neliniscea mea interna crescea, erá ca si candu mi-spinzurá o spada góla de-unu firu de peru de-asupr'a capului; luminarile parca a arde mai intunecatu, bumbulu albu de la regele meu parca palidu ca laptele, pe candu figurele purpurí a lui Caldero, luminóse ca carbunii aprinsi straluciaíu de o lumina interna.

(Va urmá.)

DATINELE POPORULUI ROMANU.

IX.

Daina, daina

Romanulu tieranu, de are vóia-buna, si vre a se desfetá in cantece, séu de e superatu si-si cauta mangaiare in cantece incepe canteculu cu „daina“ si-lu

gata éra-si cu „daina“. — Cand copilasiulu tieranului antái'a óra prinde a vorbí — a horí nu scie alta decâtu: daina, daina si éra daina. — Acésta e in sangele romanului, e o insusíre cu care nasce pe lume; — e o datina strabuna; care-si are originea din mitologi'a grecésca, mai tardiu straplantata si la Romani.

Cuventulu „daina“, nu-e altu-ceva decâtu „Diana“ dieti'a lunei, si de aci s'a numitu la Romani si „Luna.“ Serbatórea Dianei o sierbau Romanii in totu anulu la 24 augustu, si se numiá „*Diva Iana*.“ — Câ numele „Diana“ la romani a fostu atátu de comunu si strapusu in cantele poporale, si de aici pastratu la noi pana in diu'a de adi, si va fi pastratu pana ce va trai romanulu, a datu cauza — dupa mitologia — urmatórea istorióra :

Pe Diana — fiindu fórt frumósa — inca atunce cand érá mica, o-a luatú o data Jupiter in bratia, si o-a desmerdatu. Ea atunci a rogatu pe Jupiter, cá sê-i concéda, sê póta fi totu fecióra, Jupiter i-a concesu. — Mai tardiu s'a amorsatu in ea Erosu; dar simtiemintele lui n'a aflatu resunetu in anim'a Dianei. Erosu necasítu si desperatu, a luatú lumea in capu; umblá pe vâli, pe munti prin codri strigandu numele idealului amorului seu „Diana!“

Poporulu a invetiatu acestu nume, l'a cantatu si elu -- pana ce a ajunsu la noi s'a stramutatu in „dai-na“ in locu de „Diana.“

Diana a capetatu de la Jupiter 60 nimfe si cu aceste umblá prin codri a vená, — Erosu o urmase cantandu, de vâile, codrii resunau cuventulu „Diana.“

X.

Lerui Dómne, Leru!

Este o colinda la romanii Ardeleni, in care mai de multe ori se repetiescu cuvintele „Lerui dómne Leru. Aceste cuvinte insemnéza numele renumitului imperatu romanu Marcus Aurelius, care pe la 170 a retrasu, legiunile romane din Dacia, vedíndu cá nu póte contrastá invasiunii marcomanilor si gvasilor. Si asié Dacia — afara de Dacia Aureliensis din colo de Dunare — si Romanii colonisati aici au rabdatu multe de la popórele selbatíce; cari au devastatu campiile frumóse, au manatu turmele de vite, si au subjugatu poporulu liberu. Romanulu in dilele grele, si-duce a minte de strabun'a libertate; si causéza pe Aurelius, de ce nu i-au aperatu de neamici. In cantecele lor, in cari si-cantá vitrég'a sórte, se tanguiau si plangeau amintiendu totudeuna numele lui Aurelius — si fiindu cá sórtea acésta a duratu pana in tempii mai noi — si numele Aurelius a remasu in cantecele poporului nostru stramutatu in Leruí, dómne Leru!

Alesandru Cristorionu.

Pres'a straina despre literatur'a nóstra.

In brosiur'a : *Revue du Seclé XIX*, din 1 Octobré, anulu acesta, intr'o lunga enumeratiune facuta asupra poetiloru nuoi de câtra d. Theodore de Banville, citimu urmatórele linie despre poesíele d-lui Dim: Bolintineanu:

„Dupa ce amu complimentatu si incuragiatu pe d. Charles Diguét, care are sê fia poetu, nu vine óre casulu de a uitá acésta visiune mortuara si *de a se spela cu totulu cu ambrosia?* Vetí gasí in destula intr'o carte cu totulu curiósá : *Les brises d'Orient*, poesie romane traduse in versuri franceze de autorele elu insusi, d. Dim. Bolintinianu. Unu mare criticu, d. Philarete Chasles, unulu din poetii nostri cei mai luminati, d. Henri Cantel, au presentatu acésta culegere publicului mai bine de câtu asiú puté sê o facu, si sê le dâmu parol'a :

„Nici o carte nu póte sê ne invetie ceea ce este Bosphorulu, si cine nu l'a vediatu, nu va scí sê zugravésca farmeculu si imbatatórea voluptate. Este o incantare pentru ochi, pentru spiritulu, si chiar ânim'a, atátu de invulnerabile in facia cu viét'a omenésca, se simtu turburate in presentí'a frumusetii suverane. D. Bolintinianu a intielesu tóte acéstea in descriptiunile sale; scie sê nuntiéze cu arte aceste gracie somnolente si tresaritóre si câte-odata, ca sê descepte spiritulu nostru, pe care crede cá l'a leganatu pré multu, isbucnesce d'odata prin versuri de o putere nepreveduta. Mi-place totu intr'insulu, pana la acésta placuta tristetia ce abie atinge amaraciunea.“ Ast-feliu se esprima elocinte d. Henri Cantel; éra d. Chasles díce dupa dinsulu, vorbindu de d. Bolintinianu. „Indata ce deschidi cartea sa, o padure poetica te incongiura, bórele ei te légana, suffarile ei melancolice balsamite trecu pe fruntea vóstra, resuflati o atmosfera necunoscuta si acésta este vechi'a Asia, anticulu Oriinte, séu mai bine este o portiune selbateca si noua acestoru regiuni favorate.“

Pentru mine, (urméza artic. din revist'a secolului XIX-lea) ceea ce amiru, inainte de tóte, ceea ce me minunéza dincolo de tóta expresiunea, este sê vediu pe unu strainu, ori câtu aru fi de poetu, sê póta ast-feliu a surprinde secretele cele mai intime ale versificatiunii nóstre; este sê vediu cá s'a asimilatu cu datinele, cu elegantiele, cu finetiele chiar a le limbei nóstre; este sê vediu ca si-au facutu ai sei acesti ritmi atátu de variati, atátu de complicati, atátu de dificili cari sunt si glori'a si stânc'a artei nóstre lirice. Dupa parerea mea, acésta minune dovedesce cu totulu in favórea d-lui Bolintinianu; dovedesce asemene câ versificatiunea nóstra solida si bogata nu insiéla pe cei ce se incredin-tiéza cu franchetia ei, si cá ea este totu-d'odata scopulu si instrumentulu magiei cei mai stralucitóre. (T. C.)

Ce e nou ?

** (*Atentatu in contra Maj. Sale.*) Maj. Sa Imperatulu esîndu la 28 a l. c. din teatrulu boemu de Praga, pana a se sui în carutia, unu omu si-arecîcã man'a în care erã unu pistolu cu dõue tievi, de odata inse lu-observã capitanulu englesu Palmer si de locu lu-apucã si apoi lu-dede în manile justitiei.

** (*Diet'a Ungariei,*) despre care atãt'a a scrisu foile de unu tempu încõce, în fine e conchiamata pe 19 noemvre.

** (*Domnitoriulu Romaniei*) a primitu de la Sultanolu în presentu o sabia pretiõsa. Primirea domnitoriului atãtu din partea poporului romanu pe unde a trecut, cãtu si din partea Sultanului a fostu pompõsa.

** (*Episcopulu Stros Mayer,*) cu ocasiunea serbãrii natiunale a eroului Zrini, daruî pentru redicarea universitãtii din Zagrabia 50,000 fl. Ferice de natiunea carea are astfelu de episcopu zelosu si indiestratu cu simtîri ardietõre pentru infflorirea poporului seu!

** (*Cetimu in „Gazeta“*) cã redactorulu d. Jacobu Muresianu a consantîtu spre scopulu celor dõue institute natiunale neaperatu de lipsa, adeca academia romana de drepturi si sciintiele agronomice 1000 fl. v. a. D. Centumpater Demetriu Nicolau una suta. Frumõse esemple de imitatu!

** (*Dr'a Constantia Dunca*) publica în diariulu „Romanulu“ unu articolu fõrte interesantu despre romanii din Bucovina si descrie cu multa dorere perderile romanismului în strabun'a patria a lui Stefanu celu mare. Adi în scõlele din Bucovina — scrie dr'a Dunca — limb'a romana e numai dupa voia obligatõre în numerozele scõle rusesci, ér cea rusa e obligatõre în scõlele romane si copîilor li se scade dõue puncte din notele tutor materielor de studiu, daca nu invétia rusesce.

Literatura si arte.

** (*Dlu Dimitru Bolintineanu*) va incepe o publicatiune literaria de mare insemnate, acèsta publicatiune va contiené: „Traianid'a séu resbelulu lui Traianu în Dacia, epopeia în dõue-dieci de canturi, — siese drame din istori'a romanilor, — Ionienele, — fabule si poesii nõue, tõte de susnumitulu poetu laureatu. Acèsta mare publicatiune va aparé în tempu de doi ani. Pe fia-care luna va aparé cãte o brosiura de 4—6 cõle. Abonamentulu se face pe cãte unu anu. La primirea brosiurei prime se va platí pretiulu pe anulu întregu.

** (*Colectiune de poesii.*) La Bucuresci aparù o colectiune de poesii sub titlulu: „Cand n'aveam ce face, — de Alesandru Candiano. (De ce nu Candianu?)

** (*Érasi unu nou diariu*) aparù la Bucuresci. Titlulu acestui diariu e: Elevulu patriotu. Primulu redactoru e unu studentu din a patr'a clasa gimnasiala. Ce felu! — striga „Reform'a“ fõrte nimeritu — si copîii sê faca politica!?

Gâcitura numerica.

De Emilia Popoviciu.

- 8.6.10.11. De-e de spuma te falesci,
 8.11.10.6 7. } Scrie pe la Bucuresci,
 } La istorii romanesci;
 10.6.4.7. Pe ogõra poti cosî!
 4.2.5.2. La romani le-ar trebui;
 5.4.3.10.11. Altui sapi, tu pici în ea;
 1.4.11.7. Lu poti sémenã d'abea.
 5 4.6.1.3.4.6.7. A fostu papa insemnatu;
 11.4.6.10.11. Lui Icaru mõrte-a causatu.
 7.4.11. Nu-e de sufletu de romanu;
 4.11.6.7. A fostu cand traiã Adam;
 1. — 11. } E unu barbatu de romanu,
 } Dreptu din viti'a lui Traianu; —
 } E unu barbatu întieptu,
 } Recunoscutu de mai dreptu.

Deslegarea gâciturei de siacu din nr. 33:

Ce mica fu si Roma,
 Cand cauti a ei urdiéla,
 Din simbure întocma
 Si cedrulu ese-afara.

And. Mur.

Fusi mica romanime,
 Cã-ci tempulu te-ascunse;
 Dar marea viitorime
 La fiii tei ajunse!

At. M. Mar.

Deslegare buna primiramu de la dõmnele si donisiõrele: Elena Popescu, Irina Ardeleanu, Amalia Munteanu, Valeria Abrudanu, Cornelia Vulcanu si de la domnii Iosifu Olariu, Stefanu B. Popoviciu.

POSTA REDACTIUNEI.

Dlu T. Dringou în O. M. Numerii dtale din începutulu triluniului presinte s'au tramisu la Ungvar. Nu e bine acolo?

„**Se nffloréscã amicéti'a!**“ Ar fi de prisosu a o publicã de nou, cã-ci cele patru strofe din urma sunt cele mai succese, apoi aste s'au publicatu odata.

„**Elsa.**“ Contiene idei frumõse, dar introducerea e pré lunga, apoi strof'a din urma ruinéza tõta impresiunea placuta. Asculta numai cum suna acea?

Sê-i dau sarutarea-mi,
 Fidelulu omagiu,
 Ma tõta ardõrea-mi,
 Ci fara — ultragiu.

Suntemu convinsi, cã ai altele mai succese, tramite-ni dar din acele!

Proprietariu, redactoru respundiatoriu si editoriu: **IOSIFU VULCANU.**